

Ta lendab mesipuu poole ...

Muusikaleht

5
1993

TR
AA
HV
SV
AU
VS
AR
TA
UD
MA
AT
UK
OG
U

KAS TÕESTI RAM LÄHEB HINGUSELE?

Viimasel ajal on hakatud rääkima, ja ajalehtedeski kirjutama, et pärast Gustav Ernesaksa surma võib hingusele minna RAM — Eesti Rahvuslik Meeskoor. Mida arvab sellest RAM-i direktor Tiit Koit.

See oleks tema, Gustav Ernesaksa, elutööst mittehoollimine, sellele kallalekippumine. Oli ju RAM Ernesaksa töö väga oluline osa. Ta lõi selle ja juhtis sisuliselt peaaegu lõpuni, ka pärast seda, kui ta 1973. a. aktiivsest koorijuhtimisest tagasi tõmbus. Kuni väga tõsiselt haigestumiseni 1991. a. oli ta pea iga päev RAM-i juures, konsulteeris, andis nõu. RAM-i nimekirja jäi ta elu lõpuni.

Aga võib-olla nii Ernesaks kui RAM olid lihtsalt oma aja lapsed ja nende aeg on ümber saanud. Muusikamaailm on muutunud.

Ei tahaks ka selle väitega nõustuda. Ernesaksal olid muidugi oma põhimõtted, kuid ta oli aremisvõimeline inimene. Algul ta rõhutas just akadeemilisust, nõudis, et oleks üks suur laval laulev koor, pahandas kui kvartetid tegid estraadimuusikat või midagi muud kaasaegsemat. Pärastpoole see enam nii polnud, Ernesaks polnud vastu repertuaari uuendamisele, selle nüüdisaegsemaks muutmisele, vastupidi — õhutas seda. Ning selles vallas on

viimastel aastatel ka palju ära tehtud. Asi ei piirdu vaid repertuaariga, vaid ka esinemismaneeriga, lavalise liikumisega. Praegu valmistame ette midagi *show*-taolist Tormise muusikaga.

Aga võib-olla suur meeskoor on üldse ajast ja arust?

RAM on muidugi maailmas unikaalne nähtus. Midagi niisugust olevat olemas veel Ukrainas ja Madalmaades. Meil nendega seni kokkupuuteid pole olnud.

Eks kutsed esinemiseks välismaal näita, et meil on oma koht tänapäevases muusikaelus. Meid tuntakse, meid kutsutakse esinema. 1991/1992. hooajal tegime 6 välisreisi, mis korraldajate poolt kinni maksti — korralikud hotellid, päevarahad jne. Esmakordselt käisime Prantsusmaal. Schleswig-Holsteini festival, millel osalesime, on üks prestiižikamaid Euroopas. Tuntud on ka Turu muusikafestival Soomes. Praegu valmistume sõiduks Soome, et maha laulda „Oidipus Rexi“. Soomes pole niisugust koori, mis oleks selleks suuteline. Käivad läbirääkimised 1994. a. sõiduks Israeli. Jne. jne.

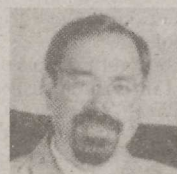
Kahjuks on aga praegu ära langenud meie suur muusikaturg Idas, kus meil oli hea maine.

(Järg lk.2.)

VEEL JUTTU

TIIT KUUSIKUST

BORIS BERMANIST

KAS TÕESTI...?

(Algus 1.lk.)

Kas neid raskusi ei saaks vähendada koori koosseisu koondamisega?

Me oleme juba seda teinud — 75-lt 61-le. Häda korral võiks veel koondata 5—6 inimest.

Kui veel koondada, jõaksime juba kvaliteetivsete muutusteni, see poleks enam unikaalsete muusikaliste omadustega meeskoor.

Agaradios ju mindi segakoori olulise vähendamise ja noorendamiseni.

Meeskooril ja segakooril on siiski erinevus. Pealegi: sellise koondamisega tekib eetilisi ja nähtavasti ka juriidilisi probleeme.

Agar majanduslik hädaseis pressib ju peale.

Ükski professionaalne muusikakollektiiv, olgu see meie oma või ERSO, ei tule toime ilma riikliku dotatsioonita. Nii on see kogu maailmas. Ei tahaks uskuda, et Eesti riigis, kus mõnikord lastakse miljoneid tulde (meenutagem pankade lugu), jäetakse hätta see kollektiiv, mis on aastaid olnud tema au ja uhkus.

Meie hädad on praegu esijoones Eestiseses. Transport (ööpäevas bussi eest 700—1 000 kroonil), saaliüürid on läinud niivõrd kalliks, et kontserdid, eriti väljaspool Tallinna, tasuvad end vaevalt ära. Oleme püüdnud olla kokkuhoidlikud, loobunud kallistest solistidest. Mõnikord, näiteks aasta lõpul Virumaale sõiduks, saime bussi tasuta. Kuid see on siiski vaid tilk merre.

Kas Teie saaks rakendada mõningate taidluskooride, näiteks Tallinna Tehnikaülikooli praktikat ärilise tegevusega enda vee peal hoidmiseks?

Me oleme siiski riiklik professionaalne koor ja selline tegevus ei käiks meie staatusega kokku.

Siiski peame tunnistama, et mõnegi asja oleme maha maganud. Aastat 1,5 tagasi oli kaalumisel „Eesti Kontserdid“ oma busside ostmise, samuti RAM-i fondi moodustamine, millesse kogunevaid rahasisid saanuks panna RAM-i jaoks omakorda raha teema. Agar meie olime inertsed, ei näinud ette, et olukord muutub nii radikaalselt. Nüüd tahame fondi asutada. Ka Riigikogus saadakse vastava seadusega ühele poole.

TTÜ meeskoor sai sissetulekut oma kassetide müügist. Sellele teele oleme ka meie astumas. 1994. a. on RAM-i 50. aasta juubel. Tahame välja anda hulga kassette — iga aastakümne tipplaulud, üks koguni RAM-i kullafondist. Tuleb jõulukassett. Plaat RAM-i poolt sisselaulud Tubina loomingust jne. Ka siin peame silmas majanduslikku momenti, valime firmat, kes seda teeks odavamalt.

Kas Teil on kooris ka ärimehi?

Minu teada ainult üks. Professionaalsesse koori tulevad ikka enamasti juhtudel need, kes on end ühel või teisel moel professionaalselt sidunud muusikaga. Paljud on aga seotud teiste muusikaliste üritustega, teatritega. On matusekvartette. Egar RAM-i laulja palk — keskmiselt 530 krooni kuus — korralikku äraelamist võimaldada. On ka noori jõude konservatooriumist ja muusikakeskkoolist.

Majandusliku külje kõrval on muidugi tähtis ka muusikaline, mille esijoones määrab dirigent.

Meil on mitu dirigenti olnud. Egar see halb ole. Igaühel oma stiil. Ja rahva maitsed ju ka erinevad.

Nii oli see ka Ernesaksa ajal. Agar üks peaks ikka olema see pea, kes annab kätte põhisuuna. Poolteist aastat on meil sisuliselt seda funktsiooni täitnud Ants Üleoja. Ta on

tööl ka konservatooriumis, nii et mingil määral kahe isanda teener. Egar Ernesakski end ainult RAM-ile pühendanud. Agar praegusel raskel ajal tunneme vajadust, et keegi tipploovisik end mõneks ajaks pühendaks ainult RAM-ile ja oleks seejuures piisavalt majanduslikult kindlustatud.

* * *

Toimetust tutvus ka „Eesti Kontserdis“ küsimuse finantskülgel. Ja mitte ainult RAM-i, vaid ka teiste selle asutuse koosseisu kuuluvate kutseliste muusikakollektiivide — T. Kaljuste juhitava kammerkoori ja A. Mustoneni „Hortus Musicuse“ — osas. Toimetuse käsutusse anti hulgaliselt statistilist materjali.

Siiski otsustasime koos „Eesti Kontserdi“ juhtkonnaga seda arvu de rüga väga ettevaatlikult kasutada. Mitte ainult leheruumi kokkuhoidmise huvides. Mullune aasta oli väga dünaamilise arenguga, k.a. rahareform, seega ebatüüpiline, ja avalikustatud numbrite tähtsuse võib panna kahtluse alla. Pealegi lähevad paljud kulud (reklaam, telefonikõned jne.) ühisklassse ning raske, mõnikord otse võimatu, on eraldada, kui palju langeb mingile allüksusele.

Ent teatud üldpilt kujunes välja. Kõik need kutselised kollektiivid elavad põhiliselt riigi dotatsiooni arvel. Läbi Kultuuriministeeriumi laekuvad palgad kaetakse parimal juhul veerandi osas kollektiivide oma sissetulekutega kontserdist laekuvatest summadest. Agar siia lisanduvad ju veel peale eelmainitud kulutuste üür (RAM Tõnismägi 10, Kaljuste koor ja „Hortus Musicus“ Väravatornis Lühike jalg 9), teised kommunaalmaksud jpm. Raadio- ja teleindistused kujutavad endast ka riigi raha ühest taskust teise tõstmist.

Selle üldpildi taustal paistavad silma ka erinevused. Suhteliselt kõige vähem miinustes on Kaljuste koor, edasi „Hortus Musicus“ ja viimasel kohal RAM, kuigi tal on Hovanštšinas kaasalaulmise näol oma spetsiifiline tuluallikas. Küsimus pole ilmselt ainult RAM-i suuremas koosseisus ja vastavalt palgafondis. Statistilised andmed näitavad, et RAM-i kontserdid on teistega võrreldes ka väiksem külalastatavus, kuigi „musti päevi“ tuleb mujalgi ette. On üsna laialt levinud arvamus, et publikumenu kajastab, paljude teiste tegurite kõrval, samuti nende kutseliste muusikakollektiivide praegust kunstilist taset. Ka välismaa külalastamiseks laekuvate kutsute arv ja prestiižikus paistab viitavat samale.

Oma probleemid on RAM-i poistekooriga, mis mullu andis EK raames ainult ühe kontserdi, kuigi selle juhtkond sai palka üldistel alustel. Väärisk spetsiifilist uurimust, kuivõrd RAM-i poistekoor on ikka olnud taimelavaks põhikoosseisu noorendamisel.

RAM-i ümber tekkinud probleemid pole imestamapanevad. See väikese rahva unikaalne suur koor tekkis G. Ernesaksa eestvedamisel Nõukogude perioodil ja sai siis eesti rahva rahvuslikuks uhkuseks, tema kõrge kultuuripotentsiaali sümboliks. Taastunud vaeses iseseisvas Eestis sattus ta täiesti uude olukorda. Nagu paljudes teistes valdkondades, on optimaalse kohanemistee leidmine osutunud ka RAM-i puhul keerukaks ülesandeks.

Toimetust arvab, et see pole mitte ainult RAM-i enda, vaid kogu Eesti kultuuriavallikkuse, kogu eesti rahva mure. Kutsume üles alustama diskussiooni, kuidas maksimatsjate raha osakaalu RAM-i ülalpidamiseks vähendada ja — mis peamine — kuidas RAM-i roll Eesti muusikakultuuri arendamisel ja tutvustamisel need kulud mitmekordselt üles kaaluks. Meie hulgas on nähtavasti vähe neid, kes arvavad, et koos Ernesaksa surmaga võiks häbuda ka RAM. Otsigem siis üheskoos võimalusi selle vältimiseks! Olgu kriitilised märkused niisugusest peaesmärgist kantud, ning RAM-i poolt sellisel ka tõlgendatud.

Olukorrast tuleb saada ülevaade

Viljandimaa kultuurijuhte teeb tõsiselt murelikuks muusika osakaalu vähenemine inimeste igapäevases elus. Milliseid muutusi võib see kaasa tuua muusikast alati lugu pidanud eestlaste psüühikas? Meie kodudest on kadumas hälli- ja sünnipäevalaulud, koosviibimistel on jutuainekse poliitika ja äraelamisvõimalused. Haruharva leitakse tuge muusikast. Need meeleolud on levinud ka juhtivasse ringkonda. Viljandimaa omavalitsusjuht on väljendunud mõtet, et tema piirkonna kultuuritöötajatel polevat praegu vaja teatrisse minna, kuna see olevat „pidu katku ajal“. Eriti teeb muret puhkpillimuusika väljasuuremise oht. On säilinud vaid kaks selletüübilist orkestrit. Orkestrijuhi tasu on väike. Viljandi Kultuurikolledži oli sügisel valmis puhkpilliorkestrite juhte ja mängijaid koolitama. Kahjuks ei leidunud soovijaid.

Seejuures ei esita kultuurinõunik ju mingeid ülemääraseid pretensioone. Kogu sisulise töö jaoks maakonnas (suurriitused, täiendõpe, preemiad, esinduskulud jne.) taotleli vaid 52 400 krooni aastas — vähem kui üks kroon iga maakonna elaniku kohta.

Optimismi säilitab mingil määral kultuurikolledži õppejõudude entusiasm. Neli kolledži õppejõudu on Viljandimaa koolides dirigendid. Jaanuaris kuulutas muusikateater välja noorte muusikaloomingu võistluse.

Et saada olukorrast mingil määral ülevaadet, seda mitte ainult muusika, vaid üldse kultuuri osas, korraldas maakonna kultuurinõunik küsitluse omavalitsustes (vastas 13) ja kultuuriasutustes (17). Tulemused polnud kõige hullemad, kuid eriliseks rõõmustamiseks ka põhjust ei anna. Enamik omavalitsusi on arvamusel, et oma rahvamajad ja raamatukogud suudavad nad kuidagi hinges hoida. Agar mitte rohkem. Suur osa rahvamaju vajab ju hädasti remonti. Kui sellega veel mõni aasta venitatakse, on krahh käes. Nähtavasti tuleb nad siis ära müüa ärikeskusteks. Tendents on juba olemas. 1. jaanuaril lõpetasid valla otsusega tegevuse Lalsi ja Suurepeedi kultuurimaja. Kohalikud omavalitsused pole rahul ka Kaarli, Suure-Jaani, Holstre ja Pilstvere rahvamajaga.

Kui olukord muutub veel halvemaks, satub tõsisesse ohtu Viljandimaa taidlusmuusika süda — koorilaul. 20 kilomeetri kauguselt vaevalt hakatakse laulmas käima, sest sõit on kallid.

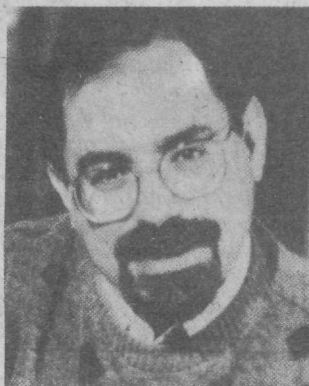
Pildi teeb kurvaks ka ankeetidest läbikõnav vastastikune mittemõistmine ja solvumine kohalike omavalitsusasutuste ja kultuuritöötajate vahel. Kui seda subjektiivset momenti saaks mingil määral vähendada, võiks raskete olude kiuste ikkagi midagi ära teha.

Olukorrast väljapääsu otsimisel on agar senimaani märgata arvestatavat loidust. Uuest suhtumisest võiks esijoones märkida mõningaid organisatsioonilisi ümberkorraldusi. Meeskoori „Sakala“ juhatus taastas 1929—1940 Viljandis tegutsenud Viljandi Helikunsti Selti, Võhmas moodustati segakoori „Leelo“ selti. Nii püütakse luua juriidilisi eeldusi (äritegevus, sponsorlus jne.) muusikakollektiivide tegevuse isemajandamise elementide tugevdamiseks.

H. Uunja

NAGU VAREMGI, LAABUB BORIS BERMANI ERITI HÄSTI KOOSTÖÖ NEEME JÄRVIGA

See lugu on kirja pandud 4. veebruaril hommikupoolikul, kui „Estonia“ kontserdisaalis harjutasid pianistid Aleksei Ljubimov ja Boris Berman Bela Barto'ki Kahe klaveri kontserti. ERSO dirigendipuldus seisib Arvo Volmer. Enne vaheaega ja lubatud vestluseveerandundi naudin proovisaali-atmosfääri. Olen orkestriproove armastanud koolieast alates ja imestan nüüd, et olen tühjas saalis ihuüksi. Ometi, milline võimalus õppida tundma kunstniku argimiljöö, tema igapäevases SUHTEDES muusikaga... Või, partituur käes, süüvida teosesse; või mõtiskleda dirigenditöö üle...

Seekord silmitsesin härra Bermanit ja mõtlesin nukralt, kui halastamatult AEG on meie inimestest üle käinud, jättes näiteks sellesama jumalatest valitu peaaegu puutumata: 20 aastat, mil ta pole saanud ida-riikidesse ja endisele kodumaale, pole talle juurde toonud ühtegi halli juust ega (justkui) ühtegi kortsu. Ka meeleolu ja närvtunduvad olevat heas seisus.

Meie veerandtund klubbi kiiresti, B.B. räägib lahedalt, kergesti ja mõnuga. Ma ei raatsi jätta meenutamata, kuidas ta üle 20 aasta tagasi, tehes siinsamas kontserti koos Neeme Järviga, keelas oma mängu raadios üle kanda. See pani raadiotoimetaja päris tõsiselt ja keeruka probleemi ette! Naerame nüüd mõlemad. Seitsmekümnendatel tuli nii mõnigi kord ette, et põikpäine kunstnik eiras kultuuriministeeriumi otsuseid ja lihtsalt enese makspanemise soovist keeldus raadiosaadetest või salvestusest. Nii juhtus kord ka Moskva ansambliga „Madrigal“, kus B.B. mõni aeg kaasa mängis.

*** Kas Te olite skandaalne juhtum väljarändajate seas? Skandaalne-legendaarne, kuna Teie karjäär on läinud aiva sirget ja selget tõusuteed!**

B.B. Ma ei ütleks, et minu äraminek oleks mingeid „laineid löönud“. Kõik läks suhteliselt rahulikult. 1973. aastal sõitsin Iisraeli. Ma töötasin seal väga-väga aktiivselt, küll klavessinisti, küll pianisti, küll õppejõuna. Siis hakkasin ma üha rohkem mängima Euroopas ja Ameerikas. Ja üha rohkem ja rohkem ka OLEMA Ameerikas. Nüüd ma elangi seal, õpetan Yale'i ülikoolis. Olen klaverikateedri juhataja. Õige palju sõidan ma ringi kogu maailmas. Ja salvestan palju, võimalikult palju. Rohkesti olen ma koostööd teinud Neeme Järviga, kellega meil on pikaajalised kontaktid. Koos Amsterdami Concertgebouw' orkestriga salvestasime Prokofjevi kontserdid. Praegu teeb ta tervet plaati Arvo Pärdi muusikast ja hiljaaegu me lõpetasime just CREDO, milles ma mängin klaveripartiid; mõne kuu pärast plaadistame Genfis Stravinski kontserdi, aga siis on järjekorras KÕIK Bela Barto'ki klaverikontserdid koos Londoni Filharmoonia orkestriga. Mulle imponeerib tohutult Neeme Järvi tööstiil — teha terviklikke, täiuslikke tsükleid. Kogu Tubin, kogu Nielsen, kogu Prokofjev...!

*** Kas Te mängite ka vene muusikat? Kuidas mõistate seda vene muusika fenomeni, mida Läänes armastatakse?**

B.B. Jaa, muidugi mängin ma vene muusikat. Just praegu olen ametis ühe hästi ulatusliku projektiga — salvestada KÕIK Sergei Prokofjevi klaveriteosed! Tuleb 9 CD-d, neist seitse on juba valmis, kaheksanda salvestan järgmisel kuul. Siis on veel ette valmistada viimane. Senini — nagu mulle on öeldud — pole veel ükski pianist kogu seda suurt loomingut salvestanud. Veelgi enam — on teoseid, mida senini pole ei salvestatud ega vist isegi üldse ette kantud. Äärmiselt kütkestav töö. Äärmiselt!

Aga mis muidu vene muusikasse puutub, mind huvitab vähe see osa — Tšaikovski, Rahmaninov jt., milles eriti selgelt ilmnevad vene hing ja stiil.

Ma ei tunne erilist lähedust ja ma ei mängi neid. Mind huvitavad need heliloojad, kelles vene loomus ühildub mingite teiste püüdlustega, otsingutega mitmesugustesse erinevatesse suundadesse. Niisugused on Skrjabin, Prokofjev, Šostakovič, Stravinski. Või Schnitte, kellega ma hakkasin sõbrustama veel Moskas elades. Nüüd jätkame koostööd. Hiljaaegu tegin oma esimese Schnitte-salvestuse — mängisin tema I klaverisonaati. Ma jätkan tema teoste mängimist kontsertidel, küll soolovormina, küll orkestritega.

*** Teie eredad muljed koostööst teiste interpreetidega, dirigentidega?**

B.B. Neid on palju, väga palju ja kindlasti ma unustan mõne enesele olulise nime. Mulle meeldib kammermuusika festival, kuhu on kokku sõitnud sõbrad igast maailma otsast. Koos muusiseerides saad erakordse rahulduse ja rõõmu. Ma ei unusta näiteks jaapani

violamängijat Yabuko Yamaid, suurepärane on šveitsi flöödimängija (mees) Aurel Nicolle. Minu kauaaegne sõber ja partner on viuldaja Mark Lubotski.

Festivalid, mida ma armastan, on näiteks Marlboro, Norfolk Connecticutis või Chicago orkestrifestival Ravennas, ka väike, kuid oivaline „Musica Monte“ festival Austrias. Või Bergenis festival, mis on orkestrimuusika festival.

Dirigentidest — ikka ja alati mängin ma suure vaimustusega koos Neeme Järviga! Ta on erakordne muusik ja väga armas inimene. Aga ta on oma ala Tõeline Meister. See on fantastiline, kuidas ta ka kõige keerukamad partituurid „harutab lahti“, kiiresti, kergesti ja hästijutavaks!

Teistest sümpaatiatest nimetaksin veel Andrew Davist ja jaapani dirigenti Okinawat. Täiesti erakordse loo tahan rääkida Leonard Bernsteinist, kellega on mul õnn olnud koos mängida Leningradis. See oli täiesti ebatavaline juhtum. Korraga keset ööd helistati mulle Iisraeli Filharmooniast ja öeldi, et Bernsteinil on nii kontsertidel kui salvestuses kavas Stravinski „Petruška“ ja Bernstein käib peale, et klaveripartiid mängiks selles mina. See ei ole küll soolokontsert, kuid „Petruška“ klaveripartiid on suur. Loomulikult nõustusin ma suure rõõmuga silmapilkselt. See oli lihtsalt erakordne võimalus näha Bernsteinit orkestrit. Tal ei ole küll alati kõige täpsema löögiga žest, aga ta nägu on niivõrd väljendusrikas, et see andis edasi KÕIK. Kõik sellises tükis, nagu on „Petruška“. See oli võrratu...

*** Olete olnud 20 aastat ära Läänes. Mis hakkas silma nüüdsel Venemaal ja Eestimaal?**

B.B. Eestimaa kohta ei saa ma midagi öelda, sest ei ole jõudnud midagi näha peale proovide ja kontserdisaali (3. veebruaril oli B. Bermanil soolokontsert Raekojas). Venemaal olen jõudnud olla pisut vaid Peterburis. Muljeid on nii rõõmustavaid kui kurvastavaid. Rõõmustab see, et inimesed mõtleavad, räägivad, tegutsevad vabalt. Kadunud on hirm. Kurvaks teeb aga see, et vähemalt need, keda tunnen, tulevad vaevalt ots-otsaga kokku, peavad aina mõlema igapäevase leiva peale. Mõned omakorda on saadnud elueesmärgiks rohkem ja rohkem rublasid kokku ajada.

Uued terminid Venemaa majanduselus — „kapitalism“ ja „vabaettevõtlus“ — on aga saanud niisuguse tõlgenduse, nagu on Jack Londoni raamatutes. Põhimõttena — mida saad „ära tõmmata“, see „tõmba ära“!...

Läänes on kapitalism eksisteerinud juba aastakümneid. Tal on kujunenud omad legaalsed, seaduslikud-juriidilised ja ka moraalsed raamid. ON ASJU, MIDA EI TEHTA! Ka siis mitte, kui see natuke lisatulu tootab. On olemas ju ENESEVÄÄRIKUS kui väärtus, kui viitikaart, kui — palun väga! — kaup ja garantii! Venemaal praegu neid norme ei ole. Ma loodan, et nad tekivad.

*** Mida soovitate neile noortele muusikutele, kes pürgivad Euroopasse ja Ameerikasse õppima?**

B.B. Majanduslik probleem on raske. Minu võimuses näiteks pole selles osas abi osutada. Õppimine Läänes nõuab astronoomilisi summasid. Ah seda Te ei mõelnu. Ikkagi soovitan: oleks vaja leida kõigepealt rikas „ameerika onu“! (Naerame.) Tõsiselt rääkides: on mõõdapääsmatu vallata keeli. Need noored, kes tulevad halva keeleoskusega, kannatavad väga.

Veel — nad peavad valmis olema, et neilt ei nõuta ainult oskust oma pillil hästi mängida ettevalmistatud raske programmi järgi! Nad peavad näitama end igakülgset võimekainena ja andekaina, oskama lugeda „lehest“, oskama ansambli mängu, sest see on Läänes hinnatuim muusitseerimisviis. Tuleb tunda muusikat, kõike. Me küsimis pianistidel sisseastumiseksamitel, milliseid Mozarti oopereid ta teab. Selgub, et see polegi kerge küsimus! Me kontrollime kuulmist, harmooniat ja modulatsioonide mängimise oskust, ühesõnaga — kõike, kõike. Mida mitmekülgsem on noor inimene, seda kergem on tal end teostada.

N.n. „Raudne eesriie“ langes ja kogu Lääne-Euroopa ning Ameerika on täis Ida-Euroopast tulnud muusikuid, iseäranis Venemaalt. Kus neid küll poleks!

Olin kord Lõuna-Aafrikas. Sealses sünfoniaorkestris mängis 5 inimest Moskva Suurest Teatrist, 2 bulgaarlast, 2 tšehhi jne. jne. Keda kõike seal polnud! Kõige vähem oli lõuna-aafriklasti endid. Just kõige selle tõttu on muusikutele praegu kõikjal väga raske...

*** Kas Teil perekonnas on ka teisi muusikuid?**

B.B. Ei, ei ole. Poeg on 17-aastane, tema tegeleb praegu eneseleilmisega. Tal on probleeme, kuidas jagada aega nii, et kõige tähtsa kõrval jaguks seda ka õpinguteks.

Tütar on seitsmene ja tema probleemid on ka veel väikesed. Naine on erialalt bioloog.

— Jääb üle vaid tänada Maestrot meeldiva veerandtunni eest. Edasi võime kuulata tema muusitseerimist. Kui mitte teisiti, siis vähemalt raadiost (aegajalt) või heliplaadidelt (soovi järgi).

MUUSIKASÕBER! TAASAVATUD EESTI

Muusikaosakond koos kogu Eesti Rahvusraamatukogu-
ga sulges Toompeal oma ukseid lugejaile 1991. aasta
suvel. Algas kogude korrastamine, puhastamine, kontrollimi-
ne ja kolimiseks ettevalmistamine. Kõik muusikaosakonna
kogud, kataloogid ja kartoteegid koliti lõplikult 1991. aasta
detsembris ning 1992. aastast alates asusime juba tööle uues
majas.

Rõõmsa üllatusena märkasime, et kolimine ei toonudki
endaga erilist segadust. Nootide paigutusega uues
hoidlas tuli lihtsalt veidi harjuda. Kui kataloogid ja
kartoteegid uutesse kappidesse ümber paigutatud, oli ka
olemas ülevaade, kuidas võib midagi leida. Pea esimestest
päevadest ilmnas, et lugejad ei olnud meid rohkem kui
poole aasta jooksul unustanud. Algul tunti meie olukorra
vastu huvi telefonitsi, peagi aga jõudsid veel ehitusjärgus
maja ja kõrget peatreppi trotsides meie juurde ka esimesed
lugejad. Niisiis oleme võimaluste piirides juba terve aasta
teenindanud kõiki, kes on meid uues majas üles leidnud.
Valdaval osal muusikaosakonna lugejatest on taaskohtumine
meiega uutes tingimustes alles ees. Järgnev olgugi põgusaks
tutvustuseks kõigile meie praegustele ja ka tulevastele
klientidele.

Kõigepealt üks näpunäide — uues majas ei maksa haka-
ta otsima MUUSIKAOSAKONDA. Kel huvi muusika
vastu, tuleb seada sammud KUNSTIDE OSAKONNA poole.
See ei ole keeruline. Raine Karbi poolt projekteeritud Eesti
Rahvusraamatukogu hoones on kunstide osakonna päralt
8. korrus. Ärgu see kõrgus ehmatagu, sest peauksest sisenedes
leiab külastaja end peakorpuse 3. korrusel ning kõrgustesse
pürgijate päralt on ka liftid.

◆ Vaade lugemissaalile

◆ Teenindusfoonika

Kunstide osakond on paik, kus „ühe katuse all“ (seda
nii piltlikus kui otseses tähenduses — asub ju osakond
vahetult hoone püramiidse katuse all) on endale koha leidnud
kunst ja kartograafia, teater, film ja muusika. Igäüks neist
muidugi omaette üksusena ja oma eripäraseid ja aegade
jooksul kujunenud traditsioone arvestades.

Muusikale kuulub kaheksandast korrusest pool. Esime-
ne, mis sisenedes uena mõjub, on varasemast
tunduvalt suurem avarus. Üksteise vastu surutud kataloogi-
kappide ja nende taha mahtunud 6-kohalise lugemissaali
asemel on nüüd avar ruum, kus lugemiseks-kuulamiseks
ühtekokku 36 kohta: 18-kohaline lugemissaal ning samapalju
mahutav kuulamissaal. Kuulamissaalis on igal laual grammo-
fon ja kassettmagnetofon. Veel on iga laua küljes juht-
pult, mille abil on võimalus olla ühenduses teenindusfoonika-

18-kohaline lugemissaal

18-kohaline kuulamissaal

(moodne, ühendatud teenindusfoonikaga)

kaks üksikkabiini

ühiskuulamistuba 10-le

ga, kust vajadusel on võimalik lasta muusikat vastavas lauas
istuvale inimesele. Lisaks ülalmainitule veel ka studio- ja
tavaliselt lintmagnetofonilt ning lasergrammofonilt. Nende
käsituses, kes soovivad töötada täiesti segamatult, on kaks
üksikkabiini, mis on varustatud täiskomplekti tehnikaga ning
ka ühenduses teenindusfoonikaga. Neid kabiine on võimalik
endale üürida nii päeva, tunni kui ka pikema perioodi tarvis.
Uudne ja meeldiv on ka ühiskuulamistuba. Seal on võimalik
kuni 10-liikmelise seltskonnaga mugavatesse tugitoolidesse
vajununa teenindusfoonika vahendusel nautida soovitud
muusikat.

Rahvusraamatukogu uue hoone kasutusvõimaluste
ühaks märksõnaks on AVARIILULID. Neid on kogu
maja planeeritud umbes 3,5 km. Avariilulid on ka mõlemas
muusikasaalis. Kuulamissaali heliplaadiriitlulid on koostatud
põhimõttel „igäühele midagi“, samuti lõõgastavat ja meelela-
hutusslikumat eesmärki silmas pidades. Seal on heliplaate
levimuusikast populaarse klassikani. Noodiriitlul on kokku
seatud lähtudes ühest eesti muusikakultuuri suurest vaalast —
koorimuusikast. Esimene teema on „Kooli laulmise raamat“
— sinna on kogutud eesti koolilaulikud möödunud sajandist
kuni tänapäevani, võrdluseks on mõned välisriikide
koolilaulikud ja muusika õpperaamatud. Põhiteemaks on
„Eesti üldlaulupeod“ — laulupidude koorilaulukogumikud
läbi aegade, lisaks veel maakondade ja linnade laulupäevade
kogumikud. Laulupidudele sekundeerib valik eesti autorite
kooriloomingust. Et mitte liiga Eesti-keskseks jääda, on
viimaseks teemaks „Maailma rahvaste laulud“, kus on laule
paljudelt erinevatelt rahvastelt (mehhiklastest evenkideni).

Lugemissaali avariilulis on valik üld- ja erialastest teat-
meteostest, muusikaajaloo ja -teooria alastest raama-
tutest, metoodilistest materjalidest, biograafiatest. Põhjaliku-
mal teatmeteoste uurimise vajadusel on võimalik kasutada
TEABETUBA. Seal on komplekselt koos olulisimad
muusika-alased teatmeteosed (Grove Dictionary of Music
and Musicians“, „Das Große Lexikon der Musik“,
„Riemann Musik Lexikon“, „Die Musik in Geschichte und
Gegenwart“, „The New Oxford History of Music“
jpt.). Niisiis on praegustes tingimustes kohapeal võimalik
kuulata-lugeda üheaegselt 50 inimesel.

Hoidlates on praegu ligikaudu 100 000 nooti ja 17 000
heliülesvõtet. Kogude täiendamisel on viimastel
aegadel tooniandjaks olnud kingitused ja annetused nii kodu-
kui välismaalt. Suure hulga heliplaate (põhiliselt vähekuul-
dud ja heas esituses ooperimuusikaga) saime Moskva Eesti

Seltsi vahendusel muusikainimestele kindlasti tuntud eesti muusika tundja ja austaja Natalja Nikitina kogust. Viimastel aastatel on traditsioonilistele LP-dele lisandunud hoogsalt helikassetid ning meeldiva täiendusena ka CD-d.

Möödunud aasta CD-de juurdekasvu eest oleme eriti tänu võlgu maestro Neeme Järville, kes kinkis raamatukogule kõik oma 100 firma „Chandos“ poolt välja antud CD-d. Vaatamata sellele, et nootide tulv Moskva ja Peterburi kaudu on peaaegu seiskunud, püsis nootide juurdekasv möödunud aastal eelmise tasemel (ligikaudu 1000 nooti). Siingi domineerisid noodisaadetised ja -kingitused lähedalt ja kaugelt. Kõige tähelepanuväärsem sündmus selles osas leidis aset Eesti Rahvusraamatukogu sünnipäeval 21. detsembril möödunud aastal, kui Tõnu Kaljuste, Erkki-Sven

100 tuhat nooti
17 tuhat heliülesvõtet
4 tuhat muusika-alast teost,
osalst avariülitel
30 nimetust ajakirju
Tasuline paljundus

Tüür ja Arne Mikk andsid üle 27 eesti muusiku kingituse — W. A. Mozarti „Neue Ausgabe Sämtlicher Werke“ 20-kõitelise väljaande. Samuti saime Harri Ilja kogust vajalikku täiendust 1920.—30.ndail aastail ilmunud eesti nootidele.

Olukorras, kus paljud heliloojad ja muusikud on leidnud võimalusi oma muusika avaldamiseks välismaal, puudub meil sageli igasugune informatsioon eesti heliloomingu ilmumisest ja salvestamisest raja taga. Nii on meil ka väga raske seda materjali oma kogudesse hankida ja vajajatele kättesaadavaks teha. Seepärast oleme tänulikud iga teabe ja abi eest, mis puudutab eesti muusika ilmumist väljaspool kodumaad. Keerukale majanduslikule olukorrale vaatamata on Rahvusraamatukogu püüdeks komplekteerida võimalikult täielikult Eesti-ainelist materjali. Rohkem kui pooleteiseaastase vaheaja järel on Eesti Rahvusraamatukogu taas lugejatele EV 75. aastapäeva järel ukсед avanud.

Kõigil, kes soovivad Eesti Rahvusraamatukogu kasutada (ka neil, kes on seda varem teinud), tuleb end registreerida. Uue lugejapileti eest on vaja tasuda 10 krooni, pensionäridel ja õpilastel 5 krooni. Invaliidid tasuta.

Raamatukogu on avatud E—R 10—20

L 10—17

P suletud

Kunstide osakonna muusika poolel

S A A B — kuulata muusikat kuulamissaalis, ühiskuulamis-
toas, üksikkabiinides;

— lugeda raamatuid ja ajakirju lugemissaalis, ühis-
kuulamisstoas, üksikkabiinides;

— laenata koju kaasa noote, tähtajaga 3 kuud (vaja-
dusel pikendamisvõimalus);

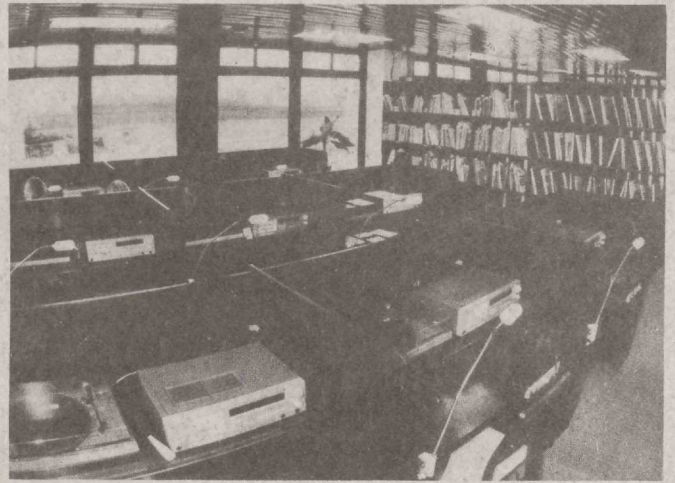
NB! Kehtib viivis — 10 senti iga hilineunud
noodi eest päevas.

— tellida helisalvestusi;

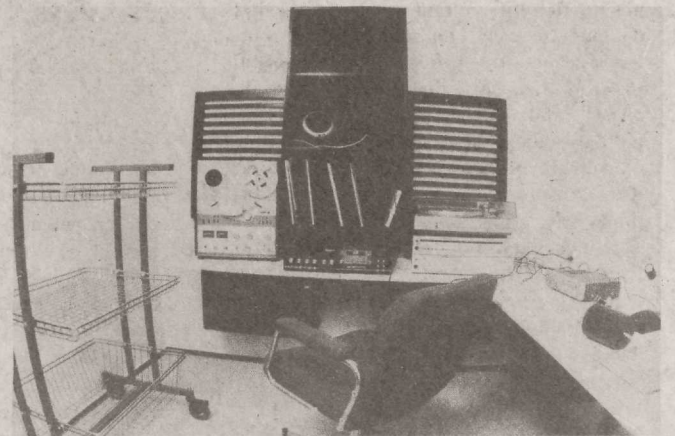
— tellida tasulist paljundust (50 senti leht, kiirtöö
75 senti).

E I S A A — laenata koju kaasa raamatuid, ajakirju, heli-
ülesvõtteid, avariüli noote.

Aurika Gergeležiū,
Kunstide osakonna
raamatukoguhoidja

◆ Kuulamissaal

◆ Üksikkabiin

UUSIMAD LAEKUMISED VÄLISMAALT

Raamatud:

Brockhaus-Riemann — Musiklexikon: In 4 Bd. u. 1 Erg.-Bd.—
Mainz; München, 1992.

Garam, L. The influence of the spatial-temporal structure of
movement on intonation during changes of position in violin
playing: Diss.— Helsinki, 1990.

Grout, D.J. A history of Western music. — London, 1973.

The guests go into supper: Texts, scores and ideas of seven
American composers. — Oakland; San Francisco', 1986.

Schebera, J. Kurt Weill, 1900—1950: Eine Biographie in Texten,
Bildern und Dokumenten. — Mainz, etc. 1990.

Sweeney, Ph. The Virgin directory of world music. — London,
1991.

Noodid:

Raid, Kaljo. Eesti rahvalaulud lauluhäälele ja klaverile.— New
York, 1991.

The complete organ player: Film tracks. — London, cop. 1991.

The ultimate jazz fakebook: Over 625 standards and jazz
classics: For alto saxophone and all „Eb“ instruments! — Winona,
cop. 1988.

Englund, Ingmar. Bassokitara. — Helsinki, 1981.

Carroll, Frank. Easy electric bass. — Englewood, cop. 1986.

Steenland, Douglas, Weber, Fred. Studies and melodious
études for flute. — Long Island, 1969.

Weber, F., Vincent, M. H. Cornet student: A method for
individual instruction. — Melville, 1970.— (Student instrumental
course — level 2 (intermediate))

Vincent, M.H., Ployhar, J. Cornet student: A method for
individual instruction. — Melville, 1971. — (Student instrumental
course — level 3 (advanced intermediate))

Suomalaisia yksinlauluja: Alto, basso ja piano. — Helsinki, 1985.

Suomalaisia yksinlauluja: Sopr., ten, ja piano. — Helsinki, 1984.

Ooperisolist Ivo Kuusk

MÕNED KÜSI- MUSED JÄÄVAD VASTUSETA

Eelmise aasta lõpus ilmus raamat „Tiit Kuusik. Elu ja peegeldused“. Kirja on pannud selle varem ka Naan Põllust teose kirjutanud Ene Pilliroog prof. Kuusiku mälestuste ja päeviku põhjal. Kasutatud on ka kolleegide mälestusi.

Raamat on mahukas, nagu prof. Kuusiku elutööd peegeldav teos peabki olema. Fotomaterjal on meeldiv ja annab kena ülevaate. Selle raamatuga on täidetud lünk meie suurmeeste biograafiasarjas ja võlg prof. Kuusiku ees. Suur tänu tegijale.

Olen aastaid olnud prof. Kuusiku kolleeg teatris ja Tallinna Konservatooriumis. Selletõttu on mul raamatus toodud dokumentaalsetele andmetele lisada mõttes oma mälestused, mis ilmestavad loetut.

Minu õnn on olnud näha ja kuulda mitte ainult seda, mida on võimaldatud paljudele, vaid ka seda, mida vähestele — nimelt piiluda „kõõli“. Näha prof. Kuusikut proovides ja pedagoogina laulutundides.

Olime harjunud selle kui paratamatusega, et kui prof. Kuusik midagi tegi, tegi ta seda väga hästi. Sellest aga, kuidas niisugune „paratamatus“ tekkis, toimima hakkas, professor kahjuks oma päevikus ei kirjuta ega mälestustes ei jutusta. Ilmselt ei sõandanud ka raamatu autor professorit rohkem „pinnida“. Eks see oli pidev režiimikindel harjutamine, päevagi vahele jätmata. (Hea näide on koos abikaasaga saksakeelse teksti harjutamisest.)

Meie ooperikunst on liikunud oma tõusude ja mõõnadega, ning pole kunagi olnud ülipopulaarne. Ka põlvkondade vahetused toimuvad aeglasemalt kui levi-muusikas. Sellepärast polegi me nii põnevad ning seetõttu harjutakse haruldustega ja mõistetakse nende kordumatust, suurst ja tähendust alles siis, kui neid enam pole. Ooperilaulja töö on küllaltki ränk. Ta nõuab head ettevalmistust ja on suhteliselt pikaajaline. Juba ooperipartiiga füüsiline toimetulek (ärallaulmine) nõuab professionaalset ettevalmistust. Sageli ei jätku kõigil häält ja energiat laulmaks pensioni-ni. Kahjuks ka heade looduslike eelduste puhul. Seda vapustavam on fakt, et keegi suudab viiskümmend aastat laulda täie sära ja värskeusega. Loomulikult on selles oma osa looduslikel eeldustel, aga otsustav on siiski häälekool ja oskused, mis seda looduse kinki aitavad säilitada ja eheda hoida.

Nüüd jõuangi küsimuste juurde, milliste-le oleksin soovinud vastust leida:

a) millised olid professor Kuusiku hääleharjutused? Kuidas ja kuidas ta neid varieeris? Kui kaua harjutas juhul, kui teatris polnud proovi ega etendust?

b) A. Arderi „looduse kooli“ täiustamine prof. Kuusiku läbi;

c) Saksamaalt saadud kogemused jne.

Tõsi, autor toonitab juba eessõnas, et raamat on mõeldud laiadele hulka-dele. Seega polegi kriitika temale suuna-tud, vaid on minu isiklik ja võib-olla veel kellegi lugeja soov. Arvan siiski, et vastused neile küsimustele oleksid raamatule kaalu lisanud. Samas on aga väga hea lõik, milles prof. Kuusik selgitab oma hingamistehnikat. See on suurepära-ne, iga sõna kullakaaluga. Siin on ainet ja materjali professionaalseks uurimuseks, mida ei tohiks tegemata jätta.

Mõned mõtted, mis tekkisid emotsio-naalsel tasandil. Me loeme professori kodu- ja välismaiste kontsertide ja etendus-te arvustusi ning tunneme uhkust. Kas aga kõik oli nii lihtne ja tundevaene kui raamatust lugedes? (Vähemalt oleks tore teada üleelamistest kontserdi või etenduse ajal.)

Üleelamised erinevate riigikordade ajal ja poliitika otsene mõju tema lauljasaatuse-le. On ju teada, et välisgastrollidele saadeti lauljaid põhiliselt Venemaalt. Seda teemat prof. Kuusik ei rõhuta, aga see lipsab sisse lausetesse, milles ta räägib mittemärkami-sest ja mittemärgatatahtmisest. Professor võis ju arvata, et sellest ei tasu rääkida, aga suurmehe puhul tahab lugeja tema tööst ja elust kõike teada saada.

Kõik ahvatlevad ettepanekud teatri-dest, mis suuremad kui „Estonia“, maadest, mis suuremad kui Eesti, jäid vastu võtmata! Kas selles ei väljendu üks takk, mida meie peame väga hindama, eriti praegust elu ja olu jälgides. Seda kõike professor ei kommenteeri. Aga meenuta-gem, kui võrd aktiivne eesti heliloojate loomingu esitaja ta oli ja kui võrd järje-kindlalt ta nõudis konservatooriumis eesti-keelset ja eesti autorite laulmist.

Lõpetuseks ütleksin, et sellele „ausamba-le“, mille prof. Kuusik endale laulis ja mis jääb püsima helisalvestiste kujul, on nüüd ka must-valgel toeks tore raamat.

Kontsertmeister Frieda Bernštein

TAASKOHTUMINE MAESTROGA

I

Mullune detsember kinkis mulle Ene Pilliroo raamatu näol Tiit Kuusikust rõõmsa võimaluse taas kohtuda inimesega, kelle kunstimeisterlikkust, töökust ja inim-likku väärikust olen võinud jälgida ja austada paljude aastate jooksul. Ei, ma ei eksinud. Loed seda raamatut ja otsekui kohtud Tiit Kuusikuga, kuuled tema häält, tema kordumatut intonatsiooni ja kõnema-neeri.

Ene Pilliroo käsutuses oli ohtralt ma-terjali: 30 kassetti T.K. poolt linti loetud ja hiljem täiendatud mälestusi oma sünnist kuni „Estoniast“ lahkumiseni 1988. a., laulja hästikorrastatud arhiiv, loominguline päevik ning palju muudki.

Kuidas kogu seda hügelmaterjali organi-seerida, et teisejärgulistes pisiasjadesse mitte ära uppuda? Mulle imponeerib Ene Pilliroo lähenemisnurk sissejuhatuses, kus ta mõtiskleb õige võtme leidmisest: „Siin ei tohiks olla literatuurseid ümberjutustusi ooperi sisust... Meie ja tulevaste põlvete jaoks ei oma tähtsust ka see, kuidas Tiit Kuusik mingis misantseenis seisib, või kuhu vaatas, et seda siis kirjastajapoolse sügavamõttelisusega siduda komplitseeritud rolli tõlgitsuslike momentidega.“ (lk. 5).

E. Pilliroog on leidnud väga sobiva vormi oma kangelasel põhilise infotihedalt edasiandmiseks. Tähtsaimaks loen, et teoses puudub tühjus, kogu aeg pulseerib elu. Noorte, esijoones noorte kunstiinimeste jaoks on see terve maailm ja Kool. Meiegi, kaua aega Kuusikuga koos töötanud ja temast palju lugenud vanema ja keskmise põlvkonna inimeste jaoks on raamatus palju uut, senisest erineva vaatenurga all nähtut.

See ei käi ainult T. Kuusiku noorus- ja kooliaastate kohta Pärnus. Ka sõjaeelset konservatooriumist ja Tallinna muusika-elust, millest me paljugi teame, toob Kuusik välja uusi jooni ja värvikaid detaile.

Väga tähtsad on prof. A. Arderile pühendatud leheküljed, sealhulgas ette-vaalmistus tema klassis Viini konkursiks 1938. a. Äratub imetlust õpetaja julgus repertuaari valikul oma väga noore õpilase jaoks, eksimatut pedagoogiline intuitsioon tema potentsiaalsetest võimalustest. Kaasa-kiskuvalt on kirjeldatud konkurss ise — Kuusiku abistajad, konkurendid, kogu atmosfäär. Ja noore, tasakaaluka, enese-kriitilise noormehe sõnad, kui tundus, et ta on edasisest konkurentsist kõrvaldatud: „Ei osanud sellele muud moodi reageerida, kui põhimõttel: kui aitab, ju siis aitab. Võib-olla tõesti polegi mul üldse vaja enam laulda, elus on ameteid küll.“ (lk.28).

Agas järgnes triumfaalne tagasitulek koju, kutse tööle Wiener Volksoperis.

Äsjase mineviku publikatsioonides on arusaadavatel põhjustel võidud järgnevat viit aastat kesiselt kirjeldada. E. Pilliroo raamatus aga eraldat ja mitmekülgelt nii muusikalises kui isiklikus plaanis. Töötami-ne Viini, „Estonia“ ja Kasseli ooperilavade-l. Noor lavakogemusteta ja ooperire-pertuaarita laulja „visati vette“: paljude ja väga keerukate ooperipartiide äraõppi-mine kujutas endast suurt laululist, psüühi-list ja füüsilist koormust. Aga ta omandas 14 baritoni repertuaari kõrgrolli: Escamillo, Renato, Rigoletto, Figaro, Jeletski jt. Millise tööga?

Ei raatsi siinkohal mitte ära tuua T.K. enda tarku ja õpetlikke tõdemusi: „Ma ei hellitanud mingeid lootusi, kuid teadsin oma pera tõde — tööd tuleb teha!“ (lk.17); „Rahvaõpperis sai mulle kohe selgeks, et suur ja must töö tuleb iseseisvalt rabelda. Proovi minnakse juba valmina partneriga suhtlemiseks.“ (lk.32).

Samas märgib T. Kuusiku kohta G. Ernesaks: „Mida võib aga üks õige mees tööga ära teha, seda on ta meile kõigile näidanud... Lihtsalt võlv on kokku puutuda nii hoolsa ja vastutustundliku töömehega.“ (lk. 22). Või A. Arderi pöördumine oma endise õpilase poole tema 50. sünnipäeval. „Sa töötasid nii, nagu mitte ükski teine minu tolaaegsetest ja hilisematest õpilastest (ärge nad pahaks pangul)... Ja ei lasknud midagi endale kahel korral öelda.“ (lk. 133).

Siit ka mõnede nüüdisaegsete tudengite tööstiili mittemõistmine: „Seepärast ei saa ma aru, kui tänapäeval tudengid ütlevad, et ahhh ma pole täna tujus. Mis tähendab „pole tujus“? Ja millal see tuju võib tulla? Mäletan väga hästi seda tunnet, mis mind kui maalt tulnud poissi valdas — hea, et üldse keegi mind märkab, hea et mulle ülesandeid leitakse.“ (lk. 20).

II

Peatükk „Laulutarkust jagamas“ avab T. Kuusiku loomismetodi eetiliste, aga samuti kunstiliste ja tehnoloogiliste hoiakute konkreetse sisu. Meister selgitab oma võtteid ja isegi avab „saladusi“. Väga huvitavad on tema mõtted kammerlaulust, selle osast näitlejaks kujunemisel, nüüdisaegsest vokaalmuusikast, baritonidest ja nende repertuaarist, kontsertprogrammide koostamise põhimõtetest, artisti režiimist. Lugege seda raamatut, noored lauljad! See on õpperaamat, kuidas saada 32-aastaselt professionaalsiks, kellele on jõukohased ka kõige vastutusrikkamad ülesanded.

Esimesse eluperioodi kuuluvad tema eredad ja kujundirikkad mälestused linnadest ja maadest, kus ta elas oma noore naise Lindaga, inimestest, kellega tuli kokku puutuda. Huvitavad on samuti tähelepanekud maadest, kus T.K.-l tuleb käia gastrollimas kuulsal lauljana: Mehhikost, Islandist, Kesk-Aasiast, Hiinast, Kanadast, Norrast, Ukrainast, Leningradist, Poolast jne. Ka selles avaldub T.K. elav huvi maailma vastu, vaimne avatus, soov ja oskus näha.

Suurepäraselt täiendab meest kogu raamatu ulatuses oma jutustustega Linda Kuusik. Ta on nii mehe karm kriitik kui tema kontsertidel valitsenud meeoleolu, publiku reageeringu vahendaja.

III

Täpselt ja targalt oma materjaliga ümber käies avab Ene Pilliroog peatükk peatüki järele mõned olulised liinid.*

* Kahjuks on raamatus ka ebatäpsusi ja trükivigu. Leidsin vähemalt 4 ebatäpselt pildiallkirja: 1) Kuusik — Mazepa Aino Külvandiga, kes oli Maria, aga mitte, nagu tekstis, Ljubov; 2) „Need juubelid, juubelid“ — seal on professor oma õpilaste, mitte sõprade seas; 3) „Tosca“ esietendus 1965“, pilt on tehtud eelmisest esietendusest 1957; 4) samast lavastusest pärineb ka stseen M. Kodaniporgiga. Trükivigu on isikunimedes. H. Tõnsoni asemel on kolm korda trükitud Tõnison (lk. 145, 172, 173), Maladesta Malatesta asemel (lk. 162), Giaconda pro Gioconda (lk. 203). Samal leheküljel rollide loetelu vahel üks vööras rida teise šriftiga: „Germont „Traviatas“, 1950“, mis on ilmselt sattunud sinna fotokogust. Ja veel üks küsimus: kas maksab kuningas Philippi (nagu tavaliselt tekstis ja ka teatri kavaletedel) üks kord nimetada „peenemalt“ Felipeks?“ (lk. 183).

Sõjajärgne Eesti muusikateater: „...need, kes meile jäid, hakkasid töötama uue „Estonia“ nimel.“ (lk. 55). Esimesed etendused veel pimendatud Tallinnas 1944. a., saali ja lava ühine hingamine: „Nägime, kui väga on inimesele vaja teatrit.“ (lk. 56). Eesti repertuaari osakaal nii kodus kui välismaareisidel. Poliitiliste ja ideoloogiliste arengute mõju.

Veel 1949. a. laulis T.K. Tallinnas „Figarot“, Rigoletto, Mefistofelest, Onegini. 1952. aastaks sai aga Eesti ooperiteater täiesti nõukogulik-veneliku näo: „Vürst Igor“, „Noor kaardivägi“, „Vabaduse laulik“. „...Mu repertuaar oli kadunud. Suurvormidest laulsime Rimski-Korsakovi kantaati „Tark Oleg“, Šostakoviči oratooriumi „Laul metsades“.“ (lk. 91).

Oma nägemust sündmustest esitab T.K. alati reserveeritult, sageli aforistlikult, mõnikord looritatult, kuid siiski muljetjätvalt: „Küllap oleks meiegi maa nii mõnedki hääled hoopis tuntumaks laulnud, kui seda vaid kodu- või naaberteatri seinad võimaldada suutsid... Aeg oli aga selline kinnihoidlik.“ (lk. 130). Ja 1969. a.: „Maailmas ringikäinuna leian, et meil oli, mida pakkuda. Ja mida me kõik kaotasime.“ (lk. 154).

50-ndail aastail aga tulid T.K. repertuaari ka teosed, mis etendasid erilist osa tema lauljakarjääris. Esijoones „Boriss Godunov“, mis saatis teda 30 aastat nii kodus kui välismaal. „Lendava hollandlase“ kavavõtmissiga täitus ta salasoovalaulda Wagnerit.

Tähelepanevad on „Estonia“ teatri ooperirepertuaari edasine areng ja T.K. osa selles. Huvitav on tänapäeval meenutada publiku eelistusi 50-ndail aastail—60-ndate alguses. 1964. a. olid kasutatukideks „Othello“, „Võluföött“, „Tütarlaps Läänest“, „Carmen“. Ja loomulikult oli maestrole suureks rõõmuks laulda 60-ndate aastate lõpus „Aidat“, „Maskiball“, „Trubaduuri“, „Toscat“, „Rigoletto“ — kogu maailma baritonide põhirollides.

Ning T.K. on rõõmus, et tal ei tulnud siiski 1938. a. teist ametit valida: „Milline õnn, et olen saanud palju laulda“, „Ükskõik kui raskeid hetki elus on ette tulnud, laulust olen ikka saanud abi.“ Ja mõtisklevamalt: „Olen sageli mõelnud, mis siis ikkagi teeb kunstist kunsti, mis paneb punkti i-le? Arvan et suur sisseelamisvõime.“

Südamlikult räägib T.K. lähedastest inimestest, sõpradest, täpsete sõnadega iseloomustab dirigente, lavastajaid, pedagooge, partnereid külalisetenduste ajal teistes teatrites, manalatele läinud estoonslasi. Raamatu loomise ajal veel elavatest inimestest eelistab suure taktitundega professor pikemalt mitte rääkida.

Suurepärased sõnad on pühendatud kontsertmeisteritele — Olav Rootsile, Otilie Valdnale, Karl Hudezile (Viin), Bruno Lukile, Tarsina Alangole ja eriti Valdur Rootsile, kelle professionaalset ja inimlikku abi ja andumust ta sai tunda oma viimaste, muserdavate elupäevadeni.

Raamatus leiab kajastamist ka üks peaaegu salastatud teema: see, mis on seotud armastatud tütre varase surmaga. Teravast valust räägib T. K. talle omase vaoshoitusega.

IV

Lõpuks veel üks läbiv teema, millest ei saa mööda minna. Kui selle nii eduka, loominguüllase inimese eluteed ei palistanud vaid roosid, siis etendas selles mitte viimast osa kriitika.

Artiklid ja retsensioonid T.K.-st hakkasid ilmuma juba tema õpinguaastatel. Neis peegeldub tema lauljate areng. Viini, Kasseli ja ka Tallinna lehtedes ilmusid regulaarselt materjalid, milles kompetentselt ja asjalikult hinnati T.K. häält, koolitust, näitejameisterlikkuse arengut, rolli olemusse sisseelamist. Professionaalsed retsensendid andsid õigus-tatult kõrgeid hinnanguid.

Aga kodumaiste retsensentide toon muutus järsult 40-ndate—50-ndate aastate vahetusel, väljudes mõnikord sündsuse piiridest. Lugegem vaid: „Üheski pilgus ega žestis ei paljastu Germonte'i klassiiseloost, põlglik üleolek Violetast.“ (lk. 86). „Tiit Kuusik ei suutnud osa mänguliselt piisavalt kujundada.“ (lk. 80). Ja seda tema Figaro kohta.

Need on muidugi äärmused. Üldiselt aga mitte ainult tollal, vaid ka hiljem piirdus eesti kriitika T. K. puhul üsna üldsõnaliselt positiivse äramärgimisega, seda peamiselt tehnilise lahenduse osas, hoidudes üldistavamate hinnangutest kogu ta näitlejaampluaa kohta. Umbes nii: „T.K. Vambona sobis meeldivald oma ossa.“ (lk. 59). „Hääl kõlab jõuliselt ja rõõmsa kantileeniga.“ (lk. 173).

Hoopis teine lugu on võõrastest lehtedest toodud tõlketsitaadidega. Alles sealt saame teada, milline ületamatu, kordumatu meister oli meie Tiit Kuusik. Nagu öö päevast erineb ka siinsete kriitikute vaesevõitu hall keel välismaiste retsensentide kujundirikkast, erkast keelest, mille abil avatakse laulja loomingu olemus.

Toogem siin vaid paar fragmenti: „Tiit Kuusik oli hiilgav Figaro. Mängusse sisseelamise, jõulisuse ning haruldase võimega varieerida oma plastikat, väljendust ja hääle tämbrit, vallutas ta publiku esimesest silmapilgust peale... Tiit Kuusikul on ebatavaliselt ulatulik hääl, mis kannab kõikides registrites, ning see on kuulekas tööriist lauljale vajalike intonatsioonide teostamisel...“ „Saalis valitses õndsusetunne.“ (lk. 141—142). „Ta luumulised ressursid näevad piiritutena. Kuusik on samal ajal lövi ja karu, ent ühtlasi ka peene vaistuga luuletaja... Temas on seda vangistavat väge, mis vaatesaali vaikseks teeb.“ (lk. 149).

Ja mehhiklased etenduse kohta, milles T. Kuusik esines koos P. Domingoga: „Tiit Kuusik mitte ükski ei esine senikulmatu dramaatilise jõuga, vaid sisendab oma talendiga energiat ja enesekindlust kõigisse etendusesse osavõtjatesse.“ (lk. 128).

Luban endale arvata, et need kontrastid pole juhuslikud. Ma ei usu ka, et neid võib seletada vaid meie retsensentide ülikõrge nõudlikkusega või, vastupidi, keskpärase professionalismiga. Kahjuks on tulnud vestlustes ooperimeistrite ja -armastajatega paljudes endise Nõukogude Liidu linnades kokku puutuda ebaõige, T.K. alandava informatsiooni levitamisega. Kuni valelike väideten, et ta enam ei laula. Ning seda tollal, kui maestro oli hiilgevormis.

Loomulikult olid ka T. K.-l, nagu kõigil, oma puudused, kuid on ju vaja osata näha peamist, mõelda suures plaanis, mitte esile pungitada ainult teisejärgulist. Olen nõus Henrik Krummi ütlusega maestro 70. sünnipäeval: „Kuusik on varalaegas, kes siiani on veel tühjaks ammutamata; ta on alati olnud võimeline ikka enamaks, kui temalt on juletud tahta.“

Sirvisin veel kord läbi E. Pilliroo sisuka raamatu ja mind köitis veel üks selle positiivne külg: suurepäraselt valitud rohked fotod, mis kajastavad maestro elu lapsepõlvest kuni Toonela teele saatmiseni.

Hüvasti! Aitäh!

TÄIUSTAGEM OMA VOKAALTEHNIKAT

Pärnu Ooper alustab kursuste korraldamist kõigile lauljatele, kes leiavad puudusi oma vokaaltehnikas ning kes ei suuda neid likvideerida Eestis pakutava õpetuse toel.

Kursused viib 5.–10. juulini läbi Matti Pelo — Sibi- liuse Akadeemia ja Helsingi Konservatooriumi õppe- jõud, hääle füsioloogia ja hingamistehnika spetsialist. Ta on ka maailmakuulsa soome soprani Karita Mattila õpetaja.

Avalduse esitamise tähtaeg (postitempli kuupäev) on 15.04.1993.

Info: Kaja Pärtel, Pärnu tel. 4 17 63 (E 9.00—10.00, K 13.00—15.00).

Andrus Kallastu,
Pärnu Ooperi intendant

Juubilar ennustab uut kvaliteeti muusikas

ML õnnitleb Valter Oja- kääru suure juubeli puhul 10. märtsil ja esitab talle ainult ühe telefoniküsimuse: kuidas ta näeb süva- ja levi- muusika suhet.

V.O. ütleb, et ta ei tahaks laskuda üldistesse arutlustes- se, aga konkreetselt vastata on raske, kuna tal viimasel ajal ei ole peaaegu olnud võimalust jälgida süvamuusi- kat. Iga annab end tunda — kõikjale, kuhu tahaks, füüsi- liselt ei jõua. Ka elatusrahale lisateenimine talle lähedase- ma levimuusika vallas võtab aja käest. Tunnise raadio- saate koostamine nõuab pool- teist päeva ettevalmistust, aga neid tuleb teha palju. Jääb mulje, et hinge sees- hoidmiseks on vaja töötada

rohkem kui nooruses. Peale- gi on levimuusikas toimuva- ga enda kursishoidmine, isegi Eesti mastaabis, muutunud peaaegu võimatuks. Ansamb- leid tuleb niipalju juurde, et neid ei jõua enam jälgida.

Levimuusikas on rütm omandanud meloodia ja har- mooniaga võrreldes liiga suure osakaalu. Seda muusi- kat on peaaegu võimatu noo- tidesse panna. Pealegi oman- dab elektroonilise muusika puhul üha suurema tähtsuse sound. Selle variante on ilmunud kohutavalt palju — igal firmal omad.

Sama tendentsi võib tä- heldada ka tänapäevases süvamuusikas, kuhu elekt- roonika murrab üha jõulise- malt sisse. Toimub kahe muusikasuuna lähenemine. On ansambleid, mis mängi- vad nii nüüdisaegset süva- kui levimuusikat, püüavad neid ühendada. Elektroonika ülikiire arenguga paistab niisugune suund tugevnevat.

Maestro Ojakäär arvab, et see võib kõige lähematel aastatel viia kogu muusika uuele kvaliteedile, mida tema silmad enam ei näe. Ja lisab siis hoogusattunult reipal häälel: „Aga äkki näevad siiski.“

DIZZY GILLESPIE (JOHN BIRKS)

- Sündinud 21. oktoobril 1917.
- Virtuoslik džässtrompetist, aga ka laulja, helilooja, orkestrijuh.
- Kinnitas, et tema suureks eeskujuks on olnud trom- petist Roy Eldridge'i (1911) mäng.
- Plaadistas esimese USA muusikuna bossanova.
- Koos altsaksofonist Charlie Parkeriga (1920—1955) pani aluse bebop-stiilile.
- Tõi džässmuusikasse afro-kuuba mõjutused.
- Tema elu ja kaasaegse džässi ajalugu on lahuta- matud.
- Baha'i usu järgijana on tema deviisiks olnud: „Me kõik vastutame kõigi eest.“
- Temas on naiivset tarkust, lapsemeelsust, üle mee- likut kavalust, nooruslikku temperament...

... 6. jaanuarist 1993 peame ütleva:
selline OLI Dizzy Gillespie.

SUMMARY

The today's issue discusses the problems that Estonian National Male Choir as well as the amateur musicians of the County of Viljandi are facing. Our correspondent has interviewed Mr. Boris Berman who visited Estonia. The world-famous pianist mentions among other things that the conductor he enjoys working most with is Mr. Neeme Järvi.

The middle pages give a survey of the possibilities a music lover now has in the newly reopened Estonian National Library.

Contemporaries of late Tiit Kuusik, one of the most celebrated Estonian opera singers, review the book on him recently. The colleagues expressing their opinions are the opera singer Ivo Kuusk and his accompanist Frieda Bernšteini.

MUUSIKASÕBER!

Telli „Muusikaleht“ II kvartaliks.
Ainult 1 kr. 90 senti.

Selle eest saad ka plaanivälise „Laste-Muusikalehe“ juunikuiseks laste ja koolinoorte laulupeoks.

Peatoimetaja: Mart Vainu

Muusikaleht

Sisutoimetaja: Aime Kons
Lõuna-Eesti korrespondent:
Marina Tamme
Masinakiri: Piret Jutta
„Kiir“, tell. 176.

Väljaandjad: „FRATRES“
ja EV Kultuuriministeerium
Tallinn 34(EE0034) pk. 996.
Teisipäeval ja neljapäeval
14.30—16.00 tel. 52 51 24